

MAGYAR TANÍTÓKÉPZŐ

A TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZETI TANÁROK
ORSZÁGOS EGYESÜLETÉNEK
FOLYÓIRATA

LVII. ÉVFOLYAM
10. SZÁM

BUDAPEST, 1944.
OKTÓBER

A tantermünk második otthonunk.

(Egy hivatásra nevelő óra anyaga.)

— Második közlemény. —

214231. A szemléltető képek nagyság szerint általában két-félék. Olyanok, melyeknek növendékeink helyükön ülve látják részleteiket is és olyanok, melyek részletei ilyen távolságból nem láthatók. Ez szabja meg azt, hogy a kifejeznievalónkat mekkora felületen rögzítjük. Az 5—6 cm-es nagyságú és 0.6 cm vastag betűalakok és az ehhez méretezett vázolások 9—10 m-ről is jól láthatók. Tervezés-kor könnyen kiszámítható, hogy pl. a 63×90 cm²-es normálméretű félív csomagolópapíron közlenivalónkból mennyi fér el. Írásminták, rendszertáblák feltétlenül így állítandók össze. Időszerű gyors közleményeinket, az útmutatásokat viszont közelről is elolvashatják tanítványaink, tehát kisebb alakban függeszthetjük azokat ki. Pl. a falitérkép átmeneti alak, mert messziről leolvashatók róla a legfontosabb tudnivalók, viszont a részletek felkutatása csak közelről történhetik. Bármelyik nagyságra tervezzünk is ilyen kétdímenziós szemléltetőszkört, ragaszkodjunk a normálméretek megtartásához. Vagyis a kereskedésben kapható papír eredeti nagyságára, felére, negyedére írjunk, rajzoljunk. Mivel pedig a különböző minőségű papírok között, sajnos, méretbeli különbségek vannak, más a csomagoló papír, más a rajzlap, más a fehér és színes karton és törtrészeik viszonylagos mérete. Ezért a lehetőleg egy-egy sorozatbeli, vagy ugyanarra a helyre kerülő képeket ugyanarra az anyagra készítsük. Amennyiben gazdaságilag megoldható, állapítson meg egy-egy intézmény saját használatra szabványméretet és ne engedessék meg más méretre szemléltető kép készítése. Rendszerint nem a jelennel és jövővel van a baj, hanem a mult értékeit nehéz korlátaink közé besorozni.

Legkisebb anyagpazarlással jár a következő méretek alkalmazása.

Vékony papírra:

15×21 cm ²	1/4 ív írópapír
21×30 „	1/2 „ „
30×42 „	1/1 „ „
44×60 „	1/2 „ rajzlap
60×88 „	1/1 „ „
63×90 „	1/2 „ csomagolópapír
90×126 „	1/1 „ „

Vastag papírra:

24×32 cm ²
32×49 „
49×65 „ karton
70×100 „ kéregpapír

A méretek megtartása igen sok esetben döntő körülmény az alkalmazás szempontjából. (Lásd: 214233., 22.)

214232. A maradandóság szempontjából igen sok hiábavaló aggodalommal találkozunk. Rendszerint túlméretezik a tárgy kivitelezésére fordított anyagok minőségét. Drága kartonon, tussal meg-rajzolva látunk sokszor igen hiányos, rossz elhelyezését, eltervezetlen betűnagyságú és gondatlan kivitelű táblázatokat, vázlatokat. Másutt meg azt látjuk, hogy drága milliméterpapíron készítettek olyan durva kivitelű grafikont, amelyik négyzetes papíron, sőt sima papíron is könnyen kifejezhető lett volna. Igen kevésbé vehetjük tervbe a vászonra festett igen hosszú életű olajfestményeket. Inkább csak színes műnyomatok, rézkarcok, könyvnyomatok, különféle metszetek, mélynyomatok, fényképek, nyomtatványok, tus-, tinta-, pácfesték írások és rajzok, vízfestmények állanak rendelkezésünkre. A házikészítésű darabok felirataival sokan kivágott nyomtatott betűket ragasztanak fel. A megörökítés, a készítés időpontjának, a tervezőnek és a készítőnek ízléses, apróbetűs rájegyzése sok mindenre nyújt tájékoztatást.

214233. A tantermekben található kétdimenziós szemléltető tárgyak az elhelyezhetőségükre, kiakasztásukra szolgáló berendezésük szerint a következő fajtájúak lehetnek. Lehetnek vékony papírlapon készültek, amilyenek a síma, vonalas, négyzetes írópapír, a milliméter- és egyéb különleges beosztású papírok, a mérnöki másolópapír, zsírpapír, csomagolópapír, rajzlap. Leginkább a kiakasztás kérdésének megkönnyítése céljából van szükségünk arra, hogy a vékony papírra kényelmesen vázolható munkát kemény papíron végzzük. Legjobb kemény papír e célra a különböző színű karton, sok célra felhasználható a fehér, szürke vagy barna színben kapható közönséges keménypapír, kéregpapír. Céljaink elérése érdekében nem eléggé elterjedt, pedig aránylag nagyon olcsó, a cipőfelsőrész-készítők által mintalapokul használt 70×100 cm² méretű, pontos, vágott széllel kapható, síkját igen jól megtartó barna és szürke színű háromrétegű karton.

A keménypapírt nemcsak azért alkalmazzuk, mert könnyű kiakasztani és tartósabb a raktározásban is, hanem a következő két szempontból is. A szemléltető tábláinkra nagyon sokszor kisebb fényképek, rajzok, grafikonok felragasztása szükséges. Ez a vékony papíron nehezen megy, mert a kis képek a ragasztóanyaggal való bekenéskor nedvesekké lesznek, kitágulnak. A száradáskor az alapul szolgáló vékonypapírt is összehúzzák, hullámos felületűvé változtatják. A kéregpapírra ragasztáskor is sűrű ragasztóanyagot (csiriz, enyv, tubusbeli fehér ragasztók) használjunk. A kemény papír alkalmazása szükséges némely célunk megvalósítása érdekében azért is, mert ragasztható részeket kell rajta alkalmaznunk, rá kell erősítenünk hajlítható, csúsztatható, kivehető, forgatható rátéteket, betéteket.

A vékony papíron rögzített közlendőink tetszetősebbek megfelelő alátétpapíron. Ilyenkor a csinosan levágott írást, képet a megfelelően nagyobb alátétpapírra csak két-három pontján ragasztjuk

rá, mert így a hullámosodást elkerüljük. Általánosan elterjedt, de költségesebb és kényesebb munka a vékony papíron készült rajzok ú. n. felhúzása. A kemény papírra teljesen felragasztott ilyen szemléltető képek igen tartósak. Görbülésüket az okozza, hogy csak az egyik oldalukra van vékonypapír ragasztva, illetőleg az egyik oldalra ragasztott vékonypapír jobban megnedvesítettett. Nem áll elő görbülés, ha a szélezett keménypapírnak mindkét oldalát egymásután ugyanavval a ragasztóval, hasonló minőségű (tágulású) vékony papírral fedjük be. Mivel a domborodás rendszerint a vakfele irányában szokott lenni, a hibát helyre is hozhatjuk még egy vakpapír felragasztásával.

22. Végezve azzal a kérdéssel, hogy mik volnának a tanteremben elhelyezendő szemléltetőeszközök, térjünk rá annak megoldására, hogy melyik helyen bocsátjuk azokat növendékeink rendelkezésére: az asztalokon, szekrényben, faliasztalkán, állványokon, falfelületeken, mennyezeten, ajtón és ablakon?

221. Az állítható szemléltető eszközöket tanítás alatt a tanári asztalon, a kísérleti asztalon mutatjuk be. Esetleg kézről-kézre adjuk, vagy ha több példány van belőle, kísérleteznek vele, megnézik. A tankönyv képei mindenkinek rendelkezésre állanak. Egyéb képekből is néha könnyebb több másolat, mint egy nagy példány készítése. Az eszközök közül a fontosabbakat az óra végén a szemléltető szekrényben helyezük el, esetleg faliasztalkán a kísérlet megismétlésére állítjuk be. Ugyanúgy működésre készen állhat mérleg és egyéb mérőeszköz.

222. Képek, térképek, minták bemutatására többnyire állványok szolgálnak. Célszerű a tanári asztalt is ellátni felhajtható kottatartó-szerű lappal, olyan feltolható tartórudakkal, melyekre a bemutatandó kiakasztható. Mindezekről óra végén a szemléltetőeszközök nagyobb része a szertárba kerül, kisebb részét a tanteremben úgy helyezük el közszemlére, hogy azok a következő kásirányú munkát ne akadályozzák.

223. Napjainkban, amikor szinte óráról-órára beosztjuk növendékeink idejét, kell, hogy szemrehányást tegyenek az üres falfelületek. Aránytalan volna a folyó idő minden percében csak a szavak útján való ráhatás. Önként kínálkozik sok felület arra, hogy rögzített gondolatainkkal is ostromoljuk tanítványainkat. Háttha egy részük ezen az úton fogadja be a jót, így férünk gyorsabban lelkéhez. A szemlélés kényelmetlensége miatt a mennyezet felhasználása csak a 21421. szakaszban közöltekre történhetik. A tanterem oldalfalain még akkor is igen sok hely marad, ha az ajtó, ablakok, bútorok által elvett felületeket leszámítjuk. Ugyancsak le kell számítani a vetítésre szánt felületet. Erre leginkább a tanteremnek a növendékek nézőpontjából bal felső sarka felel meg. Oda helyezendő megfelelő ferde helyzetbe pl. a gyöngyvászón-ernyő úgy, hogy a vetítés a hátsó jobb sarokból, tehát a téglalap átlója irányában történhesék. A vetítőszekrény olyan magas legyen, hogy növendékeink feje

felett elhaladhassanak a fénysugarak. Az ernyő pedig úgy álljon, hogy a közepére kerülő sugarak merőlegesen találják.

A képek kifüggesztésére megmaradó falfelületeket először osztályoznunk kell. Vízsintes rétegződés szerint első osztályú a szemmagasságban lévő, másodosztályú a magasabban fekvő falfelület. Az 1 m-en aluli nem használható. Ha a terem falait függőleges sávok szerint akarjuk osztályozni, akkor a növendékekkel szemben lévő és a baloldali falnak az első padsorig terjedő sávját tekinthetnénk főfalfelületnek. A jobboldali fal elülső részén van rendszerint az ajtó és a kályha, tehát kihasználatlan. Másodrendűnek minősíthetjük az ablakokkal szemben levő jobboldali falfelület. Harmadrendű a bal oldalfal ablakok között megmaradó sötét része. Negyedrendű a szemléltetés szempontjából a hátsó falfelület. Az ajtóval szemben lévő falfelület mindig elsőrendű.

A főfelületek közepén helyezhetők el a vallásos és hazafias emlékeztetők. A felület többi részére lehetőleg friss anyagot tegyünk, tehát azt folyton változtassuk. Szükséges volna az is, hogy a főfelületre kerülő anyag kellően nagy, tehát távolról is olvasható legyen. A főfelület legmagasabb rétegében hasznothozóan hosszabb ideig lehet 1—1 osztályonként megfelelő rendszertani tábla, mintatábla. Az I. o.-ban pl. az állóírás betűi, a II. o.-ban a periódusos rendszer, a IV. o.-ban a mennyiségek, egységek táblája, az V. o.-ban neveléstörténeti kortáblák.

A másod- és harmadrendű felület szemmagasságú sávján helyezhetők el a távolról kevésbé olvasható szemléltetőanyagot. Ezek a felületek megégyezés alapján 1—1 szaktanár rendelkezésére állanak, aki azt napi, vagy időszakosan változtatott anyaggal tölti meg. A felső sávon a napi, heti anyag távolról is olvasható egyedei kaphatnak helyet. A hátsó falfelületet tekintsük szépérzékfejlesztőnek, valamint a nem kimondott tananyag közlőjének, növendék-próbálkozás felületének.

224. Az ajtó és az ablak is kihasználható közlendőink elhelyezésére. Csak mint távoli ábrándképet említem meg az olyan szerkezetű ajtót, melynek külső és belső oldalán nyitható üvegablakocskák vannak a rend- és fegyelemre vonatkozó, a 2121. szakaszban közölt kimutatásoknak, táblázatoknak. Utólag is elhelyeztethetünk az ajtó betétjein üveglapos kereteket. A névjejeretekhez hasonló csavarokkal rögzítendő fémkeret és celluloid védőlap szintén jó megoldás.

Az ablakok alsó táblái mögött könnyű elhelyezni átlátszó vagy áttetsző kivitelben közlenivalókat. Némely földszinti tanteremben a homályos üveg helyett mérnöki másolópapíron készült írások, vázlatok célszerűen és újszerűen lehetnek segítségünkre. Természetesen adódó volna olyan vázlatnak az ablaküveg mögé való ragasztása, aminek másolatát növendékeinktől megkívánjuk. Mivel úgysis az ablakhoz vinnék lemásolás céljából, ragasszuk magunk oda ízlésesen 1—1 ragasztószalagdarabocskával.

23. Érdemes összefoglalni azokat a módokat, ahogy a közlendőin-

ket az előbbi szakaszban nekik kijelölt helyen rögzítjük. Nyilvánvaló, hogy a 214. szakaszokban részletezett kivitelezésekhez kell alkalmazkodnunk és viszont ha a kép, a vázlat készítésekor nem voltunk eléggé előrelátók, akkor az elhelyezésben nehézségeink lesznek.

2301. Huzamosabb időre szóló kisebb figyelmeztető tanácsosabb ajtóra, mázolt falra ragasztani, mert az onnét nyom nélkül le-törölhető.

2302. Rajzszeeggel szokás vékony papírlapra készült közleményt felerősíteni. Kerüljük el alkalmazását — ha a képet sajnáljuk — mégpedig csiptetővel. Valamint akkor is, ha falra akarjuk erősíteni, különösen rövid időre. A festés és meszelés levételkor lehullhatik. Semmiesetre sem lehetséges az, hogy ugyanazon a falfelületen egymásután sokszor rajzszeeggel képeket tudjunk felerősíteni. Ha mégis egy bizonyos helyen sokszor váltandó kisebb hirdetésekert rajzszegezve kívánunk közzétenni, akkor arra a helyre készíttessünk megfelelő nagyságú fenyőfatáblát.

2303. A vékony képek csiptetésére legegyszerűbb 2—2 gem, tartós és biztos a fényképész-csipesz. A ruhaszáritócsipeszből házilag könnyűszerrel alakítható kisebb, célszerű csiptetős akasztó. Igen jók a nagy iratcsipeszek.

2304. Nagyon kényelmessé tehetjük magunknak a kiakasztást, ha az összes képeinket 40 cm távolságban lévő lyukpárral látjuk el. Vastagabb papír lyukaiba akár cipőgyűrűcskét (ringli) üthetünk. Hogy a vékonylapok felső részébe 5 mm-es lyukverővel ütött lyukak ki ne szakadjanak, szükséges a kép hátulján egy 2 cm széles erősítőszalag ráragasztása. Nagyobb képek felső részébe 3 lyukat üssünk 40—40 cm távolságra. Ha minden képünk ilyen lyukpárral van ellátva, akkor elég, ha a kívánt helyen kellő távolságban 2 db. kis kampós szeg áll ki a falból.

2305. Nagyon elterjedt a kiakasztandó képek alsó és felső szélének keskeny lécekkal való felszerelése. A térképek módjára való raktározás hosszabb időn át természetesen csak vászonra hűzött képekkel lehetséges. Feltekerés nélkül a lécekkal való raktározás nehézkes. A lécezett vékonylap, valamint a zsinórral ellátott kemény lapon lévő szemléltetőkép felakasztása és cserélése igen egyszerű: csak egy szeg kell hozzá.

2306. Szokás az osztálytermekben képakasztó léceket, vascsöveket alkalmazni. Nagy kényelem az, hogy könnyű rájuk a képek felakasztása. A különböző méretű képeknek természetesen nem felel meg egy bizonyos magasságban lévő képakasztó léc. Éppen ezért sok falfelületen a fal szintjéig besüllyesztett 1—2 db. 10 cm-es fenyődeszkák jobban megfelelnek célunknak. Azokba ugyanis szegeket tetszésünk szerint üthetnénk, és pedig a kép méretei szerint vagy a felsőbe, vagy az alsóba. Ugyancsak módunk lenne arra, hogy a kiakasztott képeknek ízléses folthatású elhelyezést adjunk, aminek az akasztóléc nagy akadályá.

2307. A térképek szemléltetésére igen előkelő és célszerű a

gördülőrúdra való szerelés és a szükséges térképsorozatnak a terem főfalára szerelt falitartóban való elhelyezése. Így a térképek bemutatásában az óra alatt gyorsan válthatunk, óra után pedig, minden térképet felengedve, nem foglaljuk el az értékes falrészletet. Ha minden térképünket egységes méretű rúdra szereljük, akkor még az osztálytermi rendszerben is alkalmazhatjuk ezt a rendszert, nemcsak földrajzi, történelmi előadóteremben. Mivel a térképek hordozása így nehezkesebb, a legfontosabb térképekről, amelyekre több osztályban van szükség, másodpéldányokat kell beszerezniünk. Hátránya ennek a rendszernek, hogy az osztályban rendszerint egyetlen faliállvány több térkép egyidejű bemutatását nem engedi meg.

2308. Ebből a szaktermi gördülő rendszerből a tantermek számára is alakult célszerűen alkalmazható berendezés. A növendékek padosrai elé a mennyezetről rúd bocsátható le (farúd, vascső), amire az órán szemléltetendő anyag felakasztható. Ha az óra alatt a főfalra helyezett képek szemlélését a rúdon lógó képek akadályozzák, a rúdnak a mennyezetig való felhúzásával gyorsan célt érünk. Óra végén a rúdra akasztott rajzok bentmaradó része a szak-tárgy kijelölt helyére függeszthető.

2309. A magasra akasztandó képeket célszerű zsinórral ellátva csupán 1—1 szegre akasztani. Ilyen módon megfelelő kampóval el-látott hosszú rúddal létra nélkül is elvégezhető a cserélésük.

2310. Legizlésebben és egyéb szempontokból is legkifogástalanabban képkeretben, üveg alatt akaszthatjuk ki az órákon kívüli időre közlenivalóinkat. Ugyanezt a célt szolgálják azok a falra szerelt szekrényképek, melyeknek üvegajtaja kinyitható. Különösen a fémkeretes berendezésekben igen mutatósan és gyorsan helyezhetjük el képeinket. Mindenekelőtt azt kell megállapítanunk, hogy egységes méretű képek elhelyezéséről gondoskodhatunk gyorsan. Egyébként alátétpapírra van szükség. Olcsóbb a leakasztható képkeret. Hogy benne a kép váltása gyors lehessen, a hátsó szokásos kemény papírlap helyett nagyobb keretekbe 3—5 mm-es rétegezett lemezt tegyünk és ne szegeléssel rögzítsük meg, hanem elfordítható fémlamezkekkel. Könnyű elkészíteni ezeket a rögzítő fordítókat a következőképpen. A ládazáró acélszalagból kellő nagyságú téglalapocskát vágunk le. Egyik végén kis lyukat ütünk bele. Kiegyengetés után e lemezkét egy apró szeggel úgy erősítjük a képkeret hátsó részére, hogy az elfordítva megakadályozza a rétegezett lemez kiemelését. A képkeret minden oldalára 2—2 ilyen elfordító helyezendő. Egyik oldal elfordítóit 2—2 szeggel merevítetten is lehetnek.

2311. Némely esetben célszerűen alkalmazhatók a kétoldalas képkeretek. Két üveg közé 2 db. háttal fordított szemléltetőképet megfelelő helyen 2 oldalról való nézésre elhelyezünk, vagy gyors cserélés (folytatásos közlemény) céljából falra akaszthatunk. Az ilyen kétoldalas képkeretben az egyik oldalon 45°-os végekkel el-

látott zárólececskéket nem is szükséges rácsavarozni, hanem 2—2 kijáró szeggel az üveg síkjával párhuzamosan rögzíteni.

2312. Megkönnyíti munkánkat sok esetben az, ha pl. a képkeretben 8—10 képet előkészíthetünk s a szükséges időpontban növendékeink útján gondoskodunk a cseréről. Megfelelően nagyobb mélyedéssel ellátott képkeret így egyúttal raktárul is szolgál. Pl. a nagyemberek arcképe állandóan lehetne egy vagy két ilyen képkeretben a szerint, hogy a tanterem tervében egynek vagy kettőnek jelöltünk ki állanró helyet.

2313. Szemléltetőkép-sorozatoknak együttes kezelése nagyon célszerű. Ennek módjára jól kialakult rendszer az előjegyzési nap-tárok heti lapjainak tömbje. A letépés helyett jó átfordítás lehetséges a következő módon. Pl. a Hreblay-féle egészségtani fali képsorozat vékony lapjaira alul-felül ragasszunk rá egy-egy 2 cm széles erős csomagolópapírcsíkot. Üssünk felső részükbe 40 cm távolságra 2—2 lyukat 5—6 mm-es lyukverővel. Fűzzük őket tanmenetünk sorrendjében 2 db. alkalmas rendszerű kulcskarikára. (Kaphatók acélszalagból készült olyan kulcskarikák, melyeknek szétnyitása a rugózó szalag kampós végéről egy drótgűrűcske elhajlításával történik. Ugyancsak megfelelnek e célra azok a 2 párhuzamos oldallal bíró, ovális alakú modern kulcskarikák, melyek egyik szárán a kulcsok levételére egy eltolható rézhüvely van.) A 2 kulcskarikára fűzött képsorozat tartására készítsünk a kép szélességének megfelelő hosszúságú botot, faragjunk 40 cm távolságra benne 1—1 mélyedést a kulcskarika számára. A bot két végére készült bevágásba kötött zsinór segítségével az egész tömb egy szegre akasztható. Az ilyen tömbben még a vékonyabb képek is tartósabbak.

2314. Némely szemléltetési anyag csak nagyon nagy felületen, rendszerint hosszú papírlapon volna rögzíthető. Például egy részletesebb történelmi kortábla, valamint fejlődési táblák mindegyikének kiakasztása nemcsak nem volna lehetséges, de nem is szükséges. Az ilyeneknek egy keretben való bemutatása és tárolása szükségszerű. Igen sok munkától kímélhetjük meg magunkat, ha az ilyen fejlődési táblasorozatot 2 részből tervezzük. A külső, változatlan részben tanítási előhaladásunkhoz képest csupán egy betétet cserélünk. Az ilyen képek erre a célra eltervezett kereteket fel-tételeznek.

24. Mik volnának figyelembeveendők a tanterem hangtalan nevelővé való alakítására?

241. Csakis tervszerű munkával remélhető az, hogy a nevelő és oktató hatás kellő arányban legyen. Egészen egyszerű terv alapján megindított rendezés fokról-fokra fejleszti a növendékek igényét a szükséges mértékig. Mivel több tanár megegyezése szükséges a kivitelhez, azért az osztályfőnökre hárul az egyeztetés nehézsége. Valószínű, sokaknak lesz akadály némely megszokott kép elmozdítása. Meggyőzés céljából nagyon könnyű bármelyik iskolában adatokat találni otthagyasuk ellen. Általános tapasztalat

az, hogy a tantermek falán évtizedeken keresztül lógó képeknek sokszor még a tárgyát is alig ismerik a tanulók.

242. Minden újítást azzal a megfontolással tegyünk, hogy az ne sok újabb terhet rójjon a szaktanárra, sőt inkább, ha lehet, egyszerűsítse munkáját. Pl. a 2313. alatt közölt szemléltetőképsorozat megkönnyíti a szaktanár órára való előkészítő munkáját. Bizonyos lehet a felől, hogy a következő óra sorozatképe pillanatok alatt helyére kerülhet. Viszont világos az, hogy hosszú időn át élvezendő kényelemért előzőleg dolgoznia kell: rendszert kell létesítenie.

243. Terveink megvalósításakor legyünk mindig tekintettel a takarításra. Nehezen törölhető tárgyak, kényes, vagy könnyen leszakítható helyzetű képek nem valók osztályterembe. Ugyancsak célszerűtlen a porfogó díszítés. A takarításkor és a tanításközökben végzett szellőztetés alkalmával keletkező húzatot vegyük számításba.

244. Bonyolítja terveinket az, hogy az osztályterembe más osztály is bekerülhet. Nehezíti a megoldást az, ha a tanítási időn kívül zenegyakorlól, vagy valamelyik ifjúsági egyesület otthonául is szolgál a terem. Az ilyen esetekben meg kell osztani a rendelkezésre álló helyeket, felületeket.

245. A leltározás kérdéseiben előálló összeütközéseket legjobb olyan módon kiküszöbölni, hogy a szaktanárok saját tárgyaik leltározásáról gondoskodjanak. Hogy azután a szobaleltár állománya ideiglenesen rövidebb ideig nem egyezik teljesen a valósággal, azt az ügy érdekében el kell nézni. Lendületes munkát nem szabad akadályozni kicsinyeskedéssel.

246. A munkálatok végzéséhez nem szükséges sok anyag, sok pénz. Természetesen ott, ahol az anyagi fedezet rendelkezésre áll, kevesebb fejtöréssel végezhető mutatós munka. Alapos és a kívánalmak szerint megfelelő berendezés ott is nehéz, ahol a pénz megvan rá. Ilyen intézetben a csínra, a harmóniára, sőt díszítési stílusokra is figyelemmel kell lenni. Az ügy érdekében végzendő jó munkára azonban csak odaadás, jóakarattal kell. Azt kell felkutatni, mi van már meg és hova, hogyan tehetnénk fel, nem pedig azt megállapítgatni, mi kellene, mi volna jó, mi hiányzik.

25. A szemléltető tárgyak a szertárakból kerülnek a tanyterembe. Mégpedig több szaktanár szertárából. A vékony képek raktározása célszerűen egy többpolcos állványon történhetik. A keménypapírra ragasztott szemléltetőképek állóhelyzetben raktározva foglalnak kevesebb helyet. A vászonra húzott képek falifogáson vagy szekrényben lévő fogáson raktározva található meg hamarosan.

251. Sok kép vétel útján, sok ajándékként kerül a szertárba. Legtöbbet magunknak kell terveznünk és elkészítenünk. Persze a kivitelezésre nem juthat a tanárok mindegyikének ideje. Jó volna, ha az értékes képsorozatok gyorsan sokszorosításra kerülhetnének. Ennek szinte egyedüli akadálya az, hogy a sok buzgó tervezőnek nincs ideje bírálatálló kivitelezésre és teljes sorozatok létesítésére.

Nagyon sok hozzáértésre valló munkát találunk bármelyik intézetben. Nem csodálható, ha félig készek, hiszen újabb-újabb feladatok megoldása miatt hagyhattak félbe. Talán majd eljön az az idő, amikor nemcsak a katonai középiskolákban lesz a tanárok mellett egy-egy segédszemély. Kezelői rangban lévő, kellő kezűgyességgel rendelkező társsal oldhatók meg csak maradék nélkül azok a feladatok, amiket az előírások és helyes elgondolások szerint egy-egy tanítóképző tanárnak megtenni kellene. Lendületes és meggyőző előadások egyéni eltervezések alapján végezhetők. Ezeknek és a hozzávalóknak tervezése és az előadás által való kivitelezése, majd számonkérése szükségszerűen tanári munka. Azok tárgyi előkészítése, az eredmény rögzítése, egybevetése, a raktározás, annak ügykezelése segéderő munkája lehet. Ha hozzávesszük ehhez a szaktanárookra rendre rákerülő osztályfőnöki, irodai munkák tömegében való segítséget, akkor már egy teljes munkaerőre való feladatot elősoroltunk. A tanítóképzés szempontjából kétségtelenül fontos az, hogy a növendékeket bevezessük a szemléltetőkészítésébe is. Ily módon elvileg segéderőket is nyerhetünk. Sajnos, ez csak a régi kisebb megterhelés mellett állott fenn. Ma nincs és nem lehet ideje IV., V. éves növendéknek arra, hogy miután megtanulta a szemléltetőeszközkészítés egy-két részletmunkáját, azt az intézet érdekében gyümölcsöztetni is tudja.

252. Lassankint odafejlődött minden intézet, hogy szükség van a szemléltetési anyag katalógusára. Idősebb kartársak sokszor veszik észre, hogy a fiatalok olyan szemléltetőeszközökön törnek az eszüket, amelyek a szertárakban már megvannak. Különösen szükséges volna ilyen katalógus bűvárkodó növendékeinknek, valamint a tanácsért hozzánk forduló, működő tanítók érdekében.

Az ilyen szemléltetési anyag céduláin elegendő volna a baloldali keskeny rész a szertári vonatkozás közlésére. Míg a jobboldali szélesebb részen ugyanegy tárgyra található többféle szemléltető eszköz volna felsorolható.

26. Pl. egy III. osztályú tanterem jó felszerelési tervének megörökítése intézeti érdek volna. Bizonyára jól esnek a következő osztályfőnököknek is az, ha elődjétől rá fontos tanácsot kapna. Legegyszerűbb az volna, ha az az osztályterem a következő évben is III. osztályterem lehetne. Némely intézetben azonban ez a létszám és tanteremi méretek miatt nem lehetséges. Ilyen esetekben év végén vázlatokat, fényképeket kell készítenünk az elhelyezésről és alkalmazzunk azt az új teremre.

261. Tapasztalhatjuk, hogy az osztályszellem kialakulásában tárgyi tényezőknek is szerepük van. Ha buzgólkodtak a terem otthonátételében, akkor annak tárgyi eredményeit magukkal ohajtják vinni. Igen sok nevelőalkalom adódik annak elintézése körül, hogy miket kell az utódoknak hagyni, melyiket fogjuk tovább is felhasználni. A nemes vetélkedést elősegíti és a felelősség, önértzet, nevelés szempontjából is fontos, hogy a házilág készült eszközök alján a készítési időpont, a tervező és készítő neve ízléses

apró betűkkel rajta legyen. A szellemi tulajdonjog érzésének fejlesztése beletartozik a mi világnézetünkbe. Egyes erositésével fokozhatjuk a teljesítményt.

262. A szaktermekre nézve csak látszólag van hasonló helyzet, mint a változatlanul ugyanazon osztályteremnek maradó termek esetében. Amíg ugyanis pl. a III. osztályterembe új növendéksereg érkezik az új tanévben, tehát arra a régi tárgyak új benyomásként hatnak, addig pl. a változatlanul hagyott rajzterem felszerelése csak az I. évesek számára lesz tanító, nevelő hatású, a többiekre nem. Ebből kifolyólag a rajz-, kézimunka-, torna- és zeneteremben teljes értékű munka csak akkor fog folyni, ha az új évben a szaktanárnak nemcsak ajkáról csörgedezik üdén az új gondolat, nemcsak mozgásából, tekintetéből lüktet új vonzó lendület, hanem fejlődő szellemének alkotásai a falakról is frissen sugározzák nevelőakarátát.

263. A tantermek falában meghagyandó szegek nemcsak eligazítják a következő évi rendezőt, hanem abban gondolatokat is ébresztenek. Némely falon igen nehéz egyetlen szeg elhelyezése is. Mérlegelnünk kell, hogyan érünk idő- és anyagpocsékolás nélkül célt. Bármennyire nem szeretik a festők, a nyári tatarozási munkálatokra csupán a tárgyakat távolítjuk el.

3. A fentiek összefoglalójául képzeljük magunkat bele valamely ismerős üres tanterembe, ejtőernyőn bepottyant művelt idegen helyébe és igyekezzünk őszinte választ adni a következő kérdésekre. Vajjon miféle nemzet, miféle iskolájának tantermében járok? Mit tanulnak, milyen mértékig igyekeznek behatolni a kérdések mélyére? Leolvasható-e a falakról az évszak? Törődnek-e az étellel? Megállapítható-e a rendért és szépért való törekvésük és eredményes-e? Ugyan miféle hivatástudatot, világnézetet igyekeznek ebben a teremben kialakítani? Cselekvőleg vezetnek részt az eredmény kialakításában? Van önálló megnyilvánulás, függetlenségretörékvés, egyéniségeket jellemző újítás? stb.

31. Az osztályteremnek, mint otthonnak sok egyéb kialakulatlan és kidolgozásraváró problémáját sorolhatjuk fel. A rádióval való ellátás és általában a külvilággal való hangösszeköttetés. Az otthon levegőjének kérdése, a tisztántartásban való igények. A világítás kérdéseinek megoldása. Vasúton bejárók, messziről érkező küntlakók lehetséges kívánságai. Az osztályteremnek, mint közösségi tulajdonnak őrzése, a „miénk” szerepe.

32. Hasonló részletességgel kellene kidolgozni a szaktermek felszerelését. Igen fontos problémák vetődnek fel a folyosók szemléltető anyagának rendszeres összeállítása során. Mindezeket a kérdéseket egyeztetni kell. Távolabbi annak a megoldása, miként alkalmazkodják mindezekhez az iskolához kapcsolt tanulóotthon felszerelése.

33. Mivel tanítványaink leendő tanítók, érdemes foglalkozni külön alkalommal a gyakorlóiskolai termekkel és készíteni terveket a népiskolai tantermek, folyosók, tanítói szoba felszerelésére.

34. Igen sok német iskola leendő megépítésekor lesz mód az előbbieken vázolt tervek újszerű megvalósítására. Adja a jó Isten, hogy a magyar iskolaépületekre nézve ne legyen ilyen ugrásszerű fejlődési lehetőség, hanem fokozatosan tudjuk azokat a modern kívánalmakig eljuttatni.

Csekő Arpád, Pápa.

I R O D A L O M.

Becker Vendel: *A keresztény nemzeti népiskolák jövő alakulása.* A Szent István Akadémia I., hittudomány-bölcseleti osztályának értekezései. III. köt. 8. sz. Bpest, Stephaneum nyomda, 1943. 65 l.

A szegedi képző rendkívül tevékeny igazgatójának dolgozata kilenc fejezetre tagolódik. Első négy fejezete népoktatásunknak rövidrefogott történeti fejlődését adja. Ennek keretében sok közismert adat mellett olyan történeti tényeket is felsorol, melyek nem általánosan ismertek. Tört. visszapillantásának célja, hogy tulajdonképpen problémáját meg-alapozza. Ez a probléma súlyos, érdekes és eredeti. Azt fejtegeti, hogy népoktatásügyünk jelenlegi helyzetében az adózóknak a népoktatás fenntartásához való hozzájárulása nem arányos és így nem igazságos. Míg ugyanis az állami iskolák fenntartásában adójával minden adózó tehetőségével arányos módon részt vesz, addig a községi és hitfelekezeti iskolák fenntartásához az egyes községek és egyházközségek tagjainak ezen az egyetemes adózáson felül kell hozzájárulniok. Az érdemes szerző ezt az alaptételét a következőkép fogalmazza meg: „Míg az állami népiskolák fenntartásához és az áll. tanítók illetményeinek biztosításához minden adóalany az általános állami adómérték szerint járul hozzá, addig a községi, katolikus, keresztény hitfelekezeti iskolák fenntartásához és azok tanítóit illetményeihez az azokat fenntartó adóalanyok járulnak hozzá és csak ezt a hozzájárulást egészítik ki az ország összes adóalanyai a fizetés-kiegészítő államegéllyel, a családi pótlékkal és a VII. fiz. osztályba történt előléptetéssel járó magasabb fizeteskülönbözettel.”

Ennek a szerinte ferde állapotnak megszüntetését és az összes népiskolák személyi és dologi fedezetének közös forrásból történő biztosítását tárgyalja a dolgozat ötödik fejezete. Erre a célra a szerző Országos Népiskolai Adókulcs megállapítását javasolja. Ennek az adókulcsnak a segítségével kellene az egyenes adók alapján az ország összes népiskoláinak szükségleteit fedező iskolaadót kivetni. Ekként minden adózó csak egyszeresen fizetne iskolaadót. Hitfelekezeteknél a helyi hozzájárulás le-számításával az adókulcs szerint fennmaradó iskolaadót összegszerűen az egyes egyházközségek vetnék ki, szednék be és egy összegben fizetnék be a Központi Illetményhivatalba. Innen kapná aztán minden hitfelekezeti iskola évenként két egyenlő részletben, január és július hónapban a dologi kiadások fedezésére szolgáló összeget. De a hitfelekezeti iskolák tanítói is a Központi Illetményhivatalból kapnák minden járandóságukat (fizetésüket, családi pótlékukat, lakáspénzüket, hadi és igazgatói pótlékukat, stb.-t). Ilyen módon egy csapással megszűnnének azok a különbségek, melyek a javadalom-kiszolgáltatás és más tekintetben állami és nem-állami tanítók közt még mindig megvannak. Pedagógiai és didaktikai működésük is sokat nyerne függetlenségben.

Ha ez a megoldás leküzdhetetlen akadályokba ütköznék, akkor dol-

gozata hatodik fejezetében azt javasolja a szerző, hogy minden egyházmegye külön-külön egyetemesen tartsa fenn a területén levő népiskolákat. Erre a célra egyházmegyei adót vetne ki a joghatósága alá tartozó adóalanyokra és az ilyen módon begyűlt összegekből az egyházmegyei főhatóság viselné hitfelekezeti iskolái személyi és dologi kiadásait. Ilyen berendezkedés mellett lehetővé válnék az is, hogy az illetékes egyházi hatóság egyik felekezeti iskolából a másikba át is helyezhetné a tanítókat. A dolgozat utolsó fejezeteiben szó van még a kántori javadalom különválasztásáról, a felszabadult országrészek tanítóinak jövőjéről és a dolgozatban elmondottak rövid és világos összegezéséről.

A nagy elmélyedéssel, hozzáértéssel és a tanítóság sorsa iránt meleg szívvel írt dolgozatot szívesen ajánljuk kartársaink figyelmébe.

Molnár Oszkár.

H I R E K.

A hazánkra zuduló szörnyű csapások nem egy intézetünket tették hontalanná, mások életében meg szervi bajokat, változásokat okoztak. Vérző szívvel kísérik szomorú vergődésüket. Kérjük, adjanak hírt magukról, hogy sorsukat, az őket ért tárgyi és személyi bajokat lapunk útján az együttérző kartársi közösséggel is megismertethessük.

Címadományozás. — A kormányzó a közokt. miniszter előterjesztésére dr. *Bálint* Sándor szegedi kir. kat. tanítóképző-int. tanárnak tudományegyetemi magántanárnak a tud. szakirodalom művelése és az egyetemi oktatás terén szerzett érdemei elismeréséül az egyetemi rendkívüli tanári címet adományozta.

Igazgatói megbízás. — A közokt. miniszter a nyugdíjazás folytán megüresedett kolozsvári áll. tanítónőképző-intézet igazgatói teendőinek ellátásával dr. *Simor* Ferencet, az intézet eddigi helyettes igazgatóját, egyet. magántanárt bízta meg.

Rendes tanári kinevezések. — A közokt. miniszter *Kalmár* Márton és *Nagy* Sándor székelykeresztúri áll. tképző-int. h. tanárokat az áll. tképző-int. tanárok létszámába áll. tképző-int. rendes tanárokká kinevezte (93.382/1944. VIII. 3.). — A közokt. miniszter *Végyári* István kir. kat. tanítóképző-int. h. tanárt a kir. kat. tanítóképző-int. tanárok létszámába 1944. évi október hó 1-i hatállyal jelenlegi szolgálati helyén kir. kat. tanítóképző-int. rendes tanárrá kinevezte.

Elöléptetés. — Magyarország kormányzója a közokt. miniszter előterjesztésére *Györgyi* János székesfehérvári rk. tanítónőképző-int. hittanárt az 1944. évi július hó 1. napjától számított hatállyal a magyar kat. vallásalap terhére a VI. fiz. osztály 3. fokozatába léptette elő.

Nyugdíjazás. — *Gaál* Ödön kalocsai rk. tanítóképző-int. gyakorlóisk. tanítót felsőbb hatósága 1943. okt. 1-ei hatállyal 40 évi szolgálat után saját kérésére nyugdíjazta. Szolgálati idejéből 36 évet töltött az intézet szolgálatában. — A közokt. miniszter *Kandray* Géza tanügyi főtanácsos, kolozsvári áll. tanítónőképző-int. igazgatót 1944. évi szept. 1-i hatállyal saját kérelmére nyugállományba helyezte. *Kandray* Géza 1941. augusztusában vette át az intézet igazgatását, s 3 évi működése alatt páratlan eréllyel és hozzáértéssel az ország egyik legnépesebb és legszakosítottabb intézetévé építette ki a kolozsvári tanítónőképzőt.

Felelős szerkesztő és kiadó: Molnár Oszkár.
(Budapest, XII., Menkina János-utca 8/b.)

Sárkány-nyomda r.-t. Budapest, VI., Horn Ede-u. 9. Tel.: 122-190, 326-066
Igazgatók: Wessely Antal és Wessely József.

M. KIR. ÁLLAMI LIT. EUM ÉS TANÍTÓKÉPZŐ-INTÉZET
Budapest, I., Fery O. u. 40. Tel.: 153-485.